

מבעיות מבחן-הגוף בבקר שלנו

(א) הופעה כללית:	
10 נקודות	(1) אופי טיפוחי
10 "	(2) צבע, גודל, ראש
10 "	(3) גב, גוף, גופה, גפיים
20 נקודות	(ב) אופי חלבני:
(ג) תפוסת הגוף:	
(1) החזה 10 נקודות	
(2) הבטן 10 "	
20 נקודות	(ד) מערכת ייצור החלב:
(1) העטין 23 נקודות	
(2) פטמות 5 "	
(3) ורידי-עטין 2 "	
30 נקודות	
100 נקודות	בס"ה

לפרים הולשטיין-פריזיים:

(א) הופעה כללית:	
15 נקודות	אופי טיפוחי, צבע, גודל, ראש:
15 "	גוף
15 "	רגליים
30 נקודות	(ב) אופי חלבני:
(ג) תפוסת הגוף:	
(1) החזה 13 נקודות	
(2) הבטן 12 "	
25 נקודות	
100 נקודות	ס"ה

יש אמריקאים שטוענים, כי פרות שזכו בציונים עליונים רובן ככולן מצטיינות בהנבת תנובות גבוהות ביותר. לא פחות משש פרות פריזיות שהוכרו כ„אלופות כל אמריקאיות“ הניבו מעל 1,000 פאונד שומן ועוד 13 אחרות הגיעו ל-800 עד 998 פאונד שומן. מאז הונהג הציון הזה ב־1922, והוא הציון הטוב ביותר, זוכה בו כל שנה הפרה היפה על סמך שיפוט מבנה גופה. בארצות הברית נבחנו עד כה כ־60,000 פרות פריזיות. הנתונות גם לביקורת חלב. והנה סיכום היחס בין:

צריך לכוון לאפיק יותר מעשי את הבירור על הצבת מטרה טיפוחית ביחס למבנה הגוף (אקסטריאר בלע"ז) של בקרנו. נשרטט לפחות כמה קווים בתור נקודת-אחיזה למסגרתו, לתוכה נרצה לדחוס את גוף פרוטינו.

מבנה גוף ותנובה תלויים זו בזו בכל סוגי בעלי-חיים. דגם מושלם, המאחד בתוכו את כל הנתונים לתכלית המבוקשת נקרא „טיפוס“. טיפוס סטנדרטי של פרה אינו, איפוא, סתם „שג" עון" של אניני-טעם: לאורו מטפחים להשגת הרצוי וגם להפקת ערך מסחרי (ייצוא!). תפקידה של פרת-חלב הוא ליצור חלב ושומן ביעילות יתירה לאורך ימים ולהעמיד ולדות משובחים במחזוריות תקינה. יכולת ייצור מות-נית בהתאמת-איברי-הגוף לתעודתם. פעולה פוג-קציונלית טובה כרוכה בעבודה מאומצת של איברי-העכול, הנשימה, הזרמת-הדם וכו' של כל אחד בפני עצמו וכן בתור יחידה אורגנית של-מה. צורת הבליטה של הצלעות יוצר את רוחב הגוף, אורך הצלעות קובע את עומקו. בתוך חלל החזה נמצאים אברי-הנשימה ומאיצי-זרם הדם; בחלל הבטן — הקיבה, מערכת-העיכול וכו'. מאז ומתמיד שואפים מגדלי-הבקר לעצב טיפוס, המבטיח מאכסימום הנבה של תנובות רצויות. למידות היחס בין אורך, רוחב ועומק הגוף של הבהמה מייחסים חשיבות רבה. אמנם התגנבו לתוך הסכימה גם סעיפים בעלי חשיבות מפוק-פקת (צבע, גב ישר, חיבור זנב בלתי בולט וכו'), אבל לא פעם הם תכתיב של אופנה או של תנאי-ישוב שמחייבים התחשבות. מכל מקום הגיע הזמן לשאוף לאחידות מסוימת גם בהופעת עדרינו.

בארצות הברית מבצעים את הערכת הבקר על יסוד כרטיס ניקוד. לטיפוס האידיאלי מוצ-בות 100 נקודות, אשר מתפרסות סעיפי-סעיפים. השופטים המוסמכים מטעם התאחדויות מגדלי-בקר הם בעלי נסיון רב וטביעת-עין חדה.

השיפוט לפרות הולשטיין-פריזיות מושתת על המפתח הבא:

(א) כושר הייצור והסיווג:
 860 פרות Excellent (מצוין, 90 נקודות ויותר) הניבו בממוצע שנתי 14,034 פאונד חלב.
 10,371 פרות Very good (טוב מאד, 85—90 נקודות) הניבו בממוצע שנתי 13,267 פאונד חלב.
 23,697 פרות Good Plus (טוב יותר, 80—85 נקודות) הניבו בממוצע שנתי 12,688 פאונד חלב.
 19,161 פרות Good (טוב, 75—80 נקודות) הניבו בממוצע שנתי 12,150 פאונד חלב.
 5,403 פרות Fair (מספיק, 65—75 נקודות) הניבו בממוצע שנתי 11,621 פאונד חלב.
 150 פרות Poor (דל, פחות מ־65 נקודות) הניבו בממוצע שנתי 10,970 פאונד חלב.
 (ב) תנובת חיים והסיווג:
 עד 1 לדצמבר 1957 הניבו תנובות חיים של 100,000 פאונד חלב (45,000 ק"ג) ויותר 6,840 פרות פריזיות;
 והנה הפירוט:

Fair		Good		Good Plus		Very Good		Excellent		הקבוצות לתנובותיהן השונות
%	מספר פרות	%	מספר פרות	%	מספר פרות	%	מספר פרות	%	מספר פרות	
—	—	—	—	22.2	14	46.1	29	31.7	20	200,000 פאונד ויותר
1.2	2	4.3	7	28.0	45	46.6	75	19.9	32	200,000—175,000 פאונד
0.4	2	11.7	59	29.8	150	45.6	230	12.5	63	" 175,000—150,000
1.8	113	15.8	967	40.0	2441	36.1	2209	6.3	382	" 150,000—100,000
1.7	117	15.1	1033	38.7	2650	37.2	2543	7.3	497	ס"ה

פר מבוגר — 2.200 פאונד = 1.000 ק"ג.
 המשקל הוא בזירת תערוכה או במשק, המציג את הבקר שלו לשיפוט אחרי הכנה יסודית והאכלה גדושה ביותר. אצלנו נשקלות הפרות לרוב בשעת הוצאתן לשיפוט אחרי הרעבה ממושכת, ויש, אם כן, לשם השוואה, להפחית מהמשקל האמריקאי 10% לפחות. פרה מבוגרת שמניבה 10,000 ק"ג חלב בשנה ודאי שוקלת מעל ל־600 ק"ג. אך לא תמיד נכונה הנחה הפוכה, שפרה כבדת־משקל ממילא היא שופעת חלב. הרי אם אין הפרה בעלת טיפוס חלבני מובהק אין ביכלתה לעבד את המזון הנקלט בקרבה ולהשתמש בו דווקא לייצור חלב. אין יחס ישיר בין משקל גוף והנבת חלב. יש טוענים לזכות פרה כבדה בלי שימת דגש על תנובות שיא, ואלה מעמידים בתור מטרה, טיפוח פרה ששוקלת כ־100 ק"ג משקל חי יותר מהמצוי הרגיל בעדרינו. הפרות בעדרינו המניבות 5,000—6,000 ק"ג חלב משקלן נע בין 550 ל־600 ק"ג במרבית המקרים. משקל גוף כזה אינו מונע כשהוא לעצמו מאף פרה להניב גם כמות כפולה של חלב. ונשאלת השאלה: מה כדאי יותר: החזקת פרה שמניבה 6,000 ק"ג חלב ושוקלת

אולם לאמיתו של דבר חלוקות הדעות בין המומחים בסוגיה זו. יש אשר שמים את הדגש על מבחן הגוף ומחשיבים את הצורה החיצונית אף על חשבון התנובה. אך יש כאלה שקובעים, כי אין כמעט קשר כלשהו בין טיפוס ותנובה וסלקציה, "על טיפוס" מורידה בהכרח את התנור בת ב־7%. אנחנו מצוים, על כן, על גישה זהירה. הימשכות אחרי פורמאליזם מופרז ודאי שלא תקדם את טיפוח הבקר שלנו בכיוון רצוי. משקל הגוף, שואפים בארץ לטפח פרה גדולה כבדת־משקל. עדיין לא ברור מהו הגבול המ־קווה. היות וטיפוח הבקר שלנו מושפע חזק מהנהוג בארצות־הברית, הרי באמריקה קבעו את המשקל האידיאלי־מינימלי לבקר פריזי כ־לקמן:

פרה עד גיל 2½ שנים — 1,170 פאונד = 525 ק"ג.
 פרה עד גיל 3 שנים — 1,325 פאונד = 600 ק"ג.
 פרה עד גיל 4½ שנים — 1,420 פאונד = 640 ק"ג.
 פרה בגיל 5 שנים ומעלה — 1,500 פאונד = 675 ק"ג.

אך נדמה כי בנות „דנדי“ למשל, שהן מהמצי-
טיניות בהנבת חלב, אינן בולטות בכובד גופן.
עד 600 ק"ג משקל של פרה מבוגרת נראה כרצוי
בתנאינו.

ובינתיים: לאחר שגידול בקר בארץ הגיע
לשיאים בלתי משוערים, עלינו לרכז את הנסיון
שהצטבר ולקבוע דפוסים לספר-עדר ישראלי-
פריזי. ראשית חכמה נערוך מאזן של ה„יש“:
נתחקה אחרי 100 הטובות בין פרותינו בארץ,
נמדוד, נשקול, נצלם ו„ננתח“ אותן לפרטי-פר-
טיהן. נעשה להן „מבחן כליות ולב“. נמיין את
כל הנתונים, נצרף את האחיד, הרצוי וננסה
לעצב דגם-דמות של הפרה „האידיאלית“ שלנו.

מנחם צנמנר

שריד, דצמבר 1959

550—600 ק"ג או כזו שמניבה אותה תנובה
ושוקלת 100 ק"ג יותר. תקופת ניצול של פרה
חולבת, בממוצע, כ-4—5 שנים (1,500—1,800
ימי-חזקה). פרה כבדה צריך להאכיל בתקופה זו
ב-1,000—1,200 יחידות מזון נוספות לקיום הגוף
וזו דאי אינן עולות פחות מתוספת המחיר בעד
100 ק"ג משקל חי בעת סילוקה של הפרה מה-
רפת. יתכן כי עבודת טיפוח מכוונת, מלווה בי-
רור רציני, יש בכוחה להעלות את משקל
פרותינו; אך טרם הוכח כי זה רנטבילי. אין
קורלאציה רבה בין מהירות גדילה בשנה רא-
שונה (גידול עגלי-מרבק!) ותוספת משקל בגיל
בגרות. פרותינו כבר כיום פרות כבדות ובהלה
לפרה יותר כבדה אין לה הצדקה משקית-כלכל-
לית. אין בארץ עדיין חומר סטטיסטי מהימן.

פיזור ההמלטות על פני כל עונות השנה להבטחת הספקת חלב כמעט שווה משך כל השנה

במדינת וואשינגטון מוריעים הבוקרים את פרותיהם כך שתמלטנה גם בסתיו, על מנת לצמצם את
התנודות בהספקת החלב משך השנה.

בדיקת נתוני האגודה להורעה מלאכותית מראה כי חלה עליה של 50% במספר הפרות הממליטות
בשתי עונות השיא — באביב המוקדם ובתחילת הסתיו. המלטות האביב כוללות מספר רב של פרות חלב
שהורעו בפרי בשר, בעוד שרוב הפרות הממליטות בסתיו, מורעו בפריים מגועי החלב.

מדיניות המחירים של החלב עודדה משך זמן מסוים את כיוון ההמלטות לסתיו. למעשה זקוק השוק
להספקה פחות או יותר שווה של חלב משך כל עונות השנה. ריכוז מיוחד של המלטות בסתיו מהווה במידה
מסוימת משקל שכנגד ל„מבול“ החלב המופיע בשוק באביב, בין אם עקב המרעה המשובח המצוי אותה
עונה או מסיבות אחרות. סקר הנתונים עליו אנו מוסרים כאן הגו למעשה הראשון המראה כי האיכרים
אמנם נוטים לפעול בכיוון זה.

הבקר נתון פחות מכל חיית-משק אחרת לתנודות עונתיות בפוריות. עם זאת נראה כי המלטות
סתיו נוגדות במידה מסוימת את הפוריות האופטימאלית.

במדינות הצפון, בהן הקיץ נוח, נראה כי הפרות מגיעות לשיא פוריותן לאחר שהימים הגיעו לאורכם
המאכסימאלי.

אולם פרות המופרות בעונה זו ממליטות בדיוק למועד בו מצוי מספוא משובח, התורם אף הוא
להגדלת התנובות. מאידך פרות המופרות כך שתמלטנה בסתיו הורעתן חלה בעונה בה הפוריות הטבעית
הינה בשפל יחסי.

למרות שהירידה העונתית בפוריות אינה עולה על 4%, יש בה משום חשיבות כלכלית.
הסקר עליו מסרנו לעיל מבוסס על נתונים מ-61 פריים ו-280,000 הורעות שבוצעו משך שלוש שנים.

(מחוך „וואסטרן דירי ג'ורנאל“, ינואר 1959)